

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 188/2018 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Henna Huhtamäki, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Marjaana Lundqvist, Eläketurvakeskus
- hallintojohtaja Soili Hyvönen, Fida International ry
- sosiaalipolitiikan asiantuntija Jani Sillanpää, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Akava ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry
- Tieteentekijöiden liitto

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa. Lain tavoitteena on selkeyttää monimutkaiseksi muodostunut lainsäädäntö siten, että lain piirissä olevat pystyvät nykyistä paremmin hahmottamaan asemansa sosiaaliturvajärjestelmässä ja ennakoimaan turvansa erilaisten riskitilanteiden mahdollisesti toteutuessa. Lisäksi pyritään yksinkertaistamaan hallinnollisia menettelyjä. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää lain selkeyttämistä tärkeänä ja puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioin.

Valiokunnan lausunto TyVL 8/2018 vp

Työskentely

Esityksessä ehdotetaan, että Suomeen tulevien työntekijöiden osalta luovutaan vaatimuksesta vähintään neljä kuukautta kestävästä työskentelystä ja työn tuntimäärän seurannasta. Jatkossa asumisperusteista etuuslainsäädäntöä sovelletaan sen sijaan, jos henkilön ansiot ovat vähintään 1. lakiehdotuksen 7 §:ssä säädetyn mukaiset. Henkilöä pidetään työntekijänä työskentelyn aloittamisesta lukien ja niin kauan kuin ansiotasovaatimuksen mukainen työskentely jatkuu.

Valiokunta pitää uudistusta perusteltuna. Valiokunta toteaa, että muutos helpottaa etenkin lyhytaikaisesti Suomeen töihin tulevien asemaa. Lisäksi ansioiden seuraaminen on tuntimäärien laskeamista helpompaa sekä työntekijöille että hallinnolle vuoden 2019 alusta käyttöön otettavan tulorekisterin ansiosta.

Opiskelu ja tilapäinen oleskelu ulkomailla

Asumisperusteista etuuslainsäädäntöä sovellettaessa Suomessa asuvana pidetään 1. lakiehdotuksen 12 §:n mukaan henkilöä, joka oleskelee ulkomailla enintään viiden vuoden ajan. Ulkomailla päätoimisesti opiskelevien kohdalla lakiin on lisätty poikkeus siten, että päätoimisesti opiskelevaa henkilöä pidetään kuitenkin Suomessa asuvana enintään päätoimisten opintojen päättymiseen saakka. Valiokunta pitää ehdotusta tarkoituksenmukaisena ja katsoo, että varmuus suomalaisen sosiaaliturvan kattavuudesta koko opiskelun ajan on omiaan rohkaisemaan ja kannustamaan ulkomailla opiskeluun.

Päätoimisissa opinnoissa voi olla ulkomailla oleskeluaikaa pidentäviä katkoja. On tavallista, että ulkomaisessa yliopistossa opiskeluoikeuden saa pääsääntöisesti ensin alempaan tutkintoon ja vasta alemman tutkinnon suorittamisen jälkeen voi hakea suorittamaan ylempää tutkintoa. Valiokunta pitää tärkeänä, että opintojen päätoimisuutta ja niiden kestoa harkittaessa huomioidaan eri maiden poikkeavat tavat järjestää opintokokonaisuudet.

Voimassa olevan lain mukaan Suomesta ulkomaille tilapäisesti enintään vuoden ajaksi lähtevät henkilöt kuuluvat asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin. Esityksessä tilapäisen ulkomailla oleskelun aikarajaa ehdotetaan lyhennettäväksi vuodesta kuuteen kuukauteen. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että lakiin tehty tiukennus saattaa muodostaa esteen yli puoli vuotta kestävien lyhytkestoisten opintojen tai työharjoittelun suorittamiseen ulkomailla. Valiokunta pitää tärkeänä, että ulkomailla voidaan etuuksia menettämättä suorittaa myös muita kuin päätoimisia opintoja.

Tutkijat

Esityksen 1. lakiehdotuksen 5 §:n 9 kohdan mukaan tutkijalla tarkoitetaan henkilöä, joka suorittaa tohtorin tutkintoa tai tohtorin tutkinnon jälkeistä tieteellistä tutkimusta. Hallituksen esityksen perusteluissa (s. 43) todetaan, että tutkimustyö rahoitetaan yleisesti apurahalla, mutta mikäli henkilö on työsuhteessa ja saa palkkaa, häntä pidettäisiin lähtökohtaisesti työntekijänä. Valiokunta toteaa, että kaikki laissa tarkoitettua tutkimustyötä tekevät ovat toiminnan rahoitusperusteesta riippumatta tutkijoita.

Valiokunnan lausunto TyVL 8/2018 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 21.11.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tarja Filatov sd
jäsen Reijo Hongisto sin
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Jaana Laitinen-Pesola kok
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Merja Mäkisalo-Ropponen sd
jäsen Ilmari Nurminen sd (osittain)
jäsen Arto Pirttilahti kesk
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Juha Rehula kesk
jäsen Eero Reijonen kesk
jäsen Martti Talja kesk
jäsen Matti Torvinen sin
jäsen Juhana Vartiainen kok
varajäsen Petri Honkonen kesk (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjaana Kinnunen

Valiokunnan lausunto TyVL 8/2018 vp
Eriävä mielipide

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Nyt ehdotettu uusi laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävässä tilanteissa sääntelisi henkilön asumista ja työskentelyä koskevista edellytyksistä ja sitä sovellettaisiin tilanteisiin, joissa sosiaaliturvatuuden maksamisesta päätettäessä joudutaan ulkomailta Suomeen tai Suomesta ulkomaille liikkuneen henkilön osalta ratkaisemaan, pidetäänkö henkilöä työntekijänä tai asuuko hän Suomessa.

Laissa määriteltäisiin työskentelyn vähimmäisedellytykset sovellettaessa asumisperusteista etuuslainsäädäntöä Suomeen tulevaan työntekijään. Mikäli henkilö muuttaa Suomeen työntekijänä, hänen oikeutensa asumisperusteisiin etuuksiin ratkaistaisiin pääsääntöisesti työskentelyn perusteella.

Laissa määriteltäisiin myös Suomessa asuminen Kansaneläkelaitoksen toimeenpaneman sosiaaliturvan etuuslainsäädännön näkökulmasta.

Laissa määriteltäisiin samaten, milloin Suomesta ulkomaille muuttavaa henkilöä edelleen pidettäisiin Suomessa asuvana siten, että hänen oikeutensa asumisperusteisiin etuuksiin voisi jatkua ulkomailta oleskelusta huolimatta.

Hallituksen esityksessä lakiehdotuksia perustellaan muun ohella sillä, että Suomessa tarvitaan maahanmuuttajia vastaamaan tietyillä aloilla olevaan työvoimapulaan, kohentamaan väestön ikääntymisen myötä heikkenevää huoltosuhdetta sekä lisäämään Suomen houkuttelevuutta kansainvälisten osaajien ja yrittäjien silmissä. Esityksessä todetaan, että tietyille aloille tarvitaan sekä maassa tilapäisesti työskentelevää että maahan pysyvästi asettuvaa työvoimaa. Myös maassa jo olevien maahanmuuttajien potentiaali tulisi tunnistaa ja hyödyntää nykyistä tehokkaammin.

En voi missään olosuhteissa hyväksyä nyt tehtyä lakipakettia. Täten esitän, että yksiselitteisesti nyt tehdyt hallituksen lakiehdotukset hylätään, sillä haluan edelleen pitää kiinni työvoiman saatavuusharkinnasta. Näin toimimalla haluan suojella suomalaista työntekijää ja sen etuja markkinoilla. Toisaalta Perussuomalaiset ei myöskään puolueena halua synnyttää markkinoille ns. halpityömarkkinoita tai työlupien kaupittelua. On myös todennettavissa, että saatavuusharkinnasta luopuminen toisi mukanaan maahamme myös muita ei-toivottuja lieveilmiöitä. Ei voi olla niin, että yritykset korjaavat maahanmuuton hyödyt ja veronmaksaja maksaa haitat esimerkiksi täydentämällä halpityöläisten toimeentuloa tulonsiirroilla.

Kolmanneksi esityksessä ehdotetaan myös, että etuuslainsäädännön soveltamista Suomessa työskentelyn perusteella ehdotetaan muutettavaksi siten, että laista poistetaan vaatimus vähintään neljä kuukautta kestävästä työskentelystä. Edelleen työskentelyn määritelmässä ei enää viitattaisi työttömyysturvan työssäoloehdotusta viikkotyöajan ja palkan osalta kartuttavaan työskentelyyn. Sen sijaan työskentelyn perusteella viitataan yleisluontoiseen EU-asetuksen 884/2004 soveltamisalaan ja ehdotetaan, että oikeus etuuslainsäädäntöön syntyy vähintään 696,90 euron kuukausiansioilla.

Valiokunnan lausunto TyVL 8/2018 vp
Eriävä mielipide

Perussuomalaisten eduskuntaryhmän jäsenenä näen, että yhdenvertaisen kohtelun laajentaminen parantaa liikaa ja oikeudettomasti ulkomaalaisryhmien asemaa maassamme suhteessa kantaväestöön. Vaikka hallituksen esityksessä toisin väitetään, esitys pyrkii samaten romuttamaan suomalaisen sosiaaliturvan asumisperusteisuuden periaatteen. Mielestäni ongelma on myös siinä, että pääsy sosiaaliturvan piiriin aukeaa nyt varsin vähäisellä ja lyhytaikaisella työskentelyllä. Tämä saattaa pitkässä juoksussa lisätä sellaisten maahantulijoiden määrää, jotka pyrkivät vain ja ainoastaan hyötymään korkeatasoisista sosiaalietuuksista ja -palveluista Suomessa.

Perussuomalaiset ei eduskuntaryhmänä kannata sitä, että Euroopan unionin annetaan askel askeleelta sekaantua sellaisiin politiikkasektoreihin, jotka eivät sille kuulu. Suomen sosiaaliturvapolitiikasta sekä työllisyyspolitiikasta tulee jatkossakin päättää Suomessa, ei Brysselin kabineteissa tai Strasbourgissa. Tämä on asia, josta ei tule tinkiä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että lakiehdotukset hylätään.

Helsingissä 21.11.2018

Rami Lehto ps